נכנס אחריה לחורבה לבודקה. פי' רבינו יעקב דבאלוסקה מיירי (ו) וכא לראות אם היא תותרנית אם לאו ואם אינה תותרנית ישאנה ואמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה ולא לשם ניאוף נכנס ולכן אם מתה לא יירשנה אבל אם לא נכנס אחריה לבודקה היה יורשה וכגון שהמורכה שלו כדאמר בכתובות פרק נערה (דף מח: ושם) לעולם היא ברשות האב היה לו אלר בדרך ונכנסה עמו יורשה דמלבדיה לנשואין ולפירוש זה לא היתה תותרנית אלא כותבות היו בחיקו כמו שאמרה או היתה יודעת שלנון היה ולכך אמרה מאן יהיב לן מכותבות לאכול עם הלנון ורבינו שמואל פירש שנשאה בכר ונמצאת תותרנית שהיה בדעתו לגרשה ומיהו קשיא דלא הוה ליה למימר הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה אלא הוה ליה למימר הואיל ונכנס אחריה לבודקה ומה שפי' רבינו שמואל מכח הך דהכא שאם היה בדעתו לגרשה שוב אין לו פירות לאו ראיה היא דכפריסית שהרי לאו נשואה היתה ומהכיא דגיטין (דף יח.) נמי אין ראי' דהא בין ר' יוחנן וריש לקיש דפרק שני דגיטין (דף יח:) לא סבירא להו הכי אלא לרבי יוחנן מוליאין פירות משעת כ)[נתיבה ולריש לקיש משעת כתיבה ולמאי דמפרש ר"י התם] אית ליה לריש לקיש משעת חתימה דהא איכא נמי בין ר' שמעון ורבנן פירי משעת כתיבה עד שעת חתימה: **מיכלא** ומשתיא לא הדרי סבלונות הדרי. מוהרי הלרי והיינו סבלונות ותרי גווני מוהרי כדפי' רשב"ם לעיל(ס): **מאן** תנא דאזיל בתר אומדנא בו'. ל"ע מי שייכא הך מילתא בדברים שבלב אינם דברים ובפרק שני דקדושין (דף מט: ושם) האלכתי בה: **רבי** שמעון שזורי היא. וה"ה היה יכול לומר דבנן דיליה אלא לרבי שמעון ומתליקתא קאמר מי נמי משום דר' שמעון שזורי אית ליה טפי לאזלינן בתר אומדנא יותר מדרבנן דידיה להכי נקט ר' שמעון שזורי: דירקא הדרא אגודה של ירק אבל קדושין לא הדרי כדאמרי' לעיל [קמה.] מנין גזירה שמא יאמרו כו': **ושמין לה הכשר בזול.** כשיחזרו לו אוכל ומשקה שהאכילם והשקם ישומו בזול כדמפ' לקמיה לפחות שלים מדמיו שבעין זה שמין כל מחזירין אוכלים הנאכלים מתאלה שלא לדעת מה שנהנית דמי עמיר בזול או דמי שעורים בזול וכן (כתובות דף לד:) גבי הנית לחם אפיהם פרה שאולה שחטוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. ומהכא פשטינן לכל בזול דהיינו כל הדמים חסר שלים. כל זוזא חשבינן ואמרי' לשלומי בארבעה דנקי ארבע מעות דהיינו שי חלקי דיבר שהרי שם מעה כסף דינר ודינקא היא מעה: **מתני' שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים** שאמר נכסיי לפלוני (כ) כדתניא לקמן (דף קנו:) באמן של בני רוכל שמתה וקיימו חכמים את דבריה וכגון שהיו עדים שהיה שכיב מרע כשכתב או נתן מתנה זו או שכתב בשטר כל קניין ורמי בערסיה כדאמרי' לקמן בגמרא [קנג.]: **שייר קרקע כל שהוא.** כשיעור המפורש בגמ' [קמט:]: **מתנתו מתנה.** דמתנת שכיב מרע במקלת אם עמד מחליו אינו חוזר וכגון שכתוב בו קנין כדפסקינן לקמן בגמרא [קנא:] והלכתא מתנת שכיב מרע במקלת בעי קנין תע"ג דמית ומלוה מחמת מיתה (ג)במקלת לא בעי קנין והוא דמית [אבל אם] עמד חוזר תע"ג דקנו מיניה הואיל ומדלאגת מיתה לוה מתנה זו: **מתנתו מתנה.** הואיל ושייר לעלמו הרי היא כמתנת בריא הלכך בין עומד מחליו בין מת מתנתו קיימת דשלא מדאגת מיתה נתן: **לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה.** ואם עמד חוזר אפי' קנו מידו שנראין הדברים שמחמת מיתה נתן וע"מ שאם לא ימות לא יתקיים מתנה דמדלא שייר מידי אמרי' (ד) לאו אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד מחליו ימות ברעב וילטרך לבריות. אבל אם מת מיהא מתנתו מתנה בין שייר בין לא שייר כדמוכח בגמ' [קמח:] אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמחלק מת קנו כולן כו' ואפי' לא קנו מידו קנו כל הנכסים לאחר מיתתו היכא דלא שייר מידי דדברי שכיב מרע כתובין וכמסורין דמו וטעמא מפרש בגמ' [קמז:]. ודוקא שכיב מרע שכתב כל נכסיו אם לא לוה מחמת מיתה ולא לוה מחמת מיתה אלא אם עמד חוזר כדפסקינן לקמן בגמרא [קנא:] וכדפריסית: **גמ' מאן תנא.** דסבירא ליה דאזלינן בתר אומדנא דדעתא דנותן מתנה תע"פ שלא פירש כמי שפירש דמי דקתני היכא דלא שייר קרקע כל שהוא אמדינן דעתיה דמתנה אם יעמוד מחזור לו ולא מתקיים המתנה: **ועמד וכתב נכסיו לאחרים.** כשאמר שמת בנו אך לא פירש שנשביל מיתת בנו הוא עושה אלא אם אם נתן: **מתנתו מתנה.** אחרי שלא פירש ותלה במיתת בנו דלא אזלינן בתר אומדן דעתיה ומתני' ר"ש בן מנסיא היא דקתני (ה)הכא לא שייר אין מתנתו מתנה דאמדינן דעתיה שאילו היה יודע שיעמוד מחולי זה לא היה נותן כל נכסיו: **היונא בקולר.** ליהרג ואין דעתו מיושבת עליו כל כך וכאמר כתבו ע"מ לתת לאשתו אמר אלא מתוך טרדו ודאגתו שכח ולא אמר תנו: **המפרש.** מיבשה ליס: **אף המסוכן.** קרוב למיתה שדעתו שיכתבו ויתנו לפטור את אשתו מן הייבום נתכוון: **שאני התם דאמר כתבו.** גלי דעתיה שרוצה לתת גט דאי לאו לגרשה כתיבת גט מה צורך: **אומדנא דמוכח שאני.** שכל זמן שהיה בנו קיים לא נתן עד ששמע שמת אבל אלה כיון דרוב חולין לחיים והוא לא לוה מחמת מיתה ליכא אומדנא דמוכח כולי האי: דומה מנסיא. אמר לך רב ששת אומדנא דמוכח שאני. כלומר התם מוכחא מלתא ומפורסמת היא להיכא דשמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו אין מתנתו מתנה דודאי מוכחא מלתא ולא אומדנא היא שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן והתם שאני. אבל הכא גבי ר' שמעון שזורי דקאמר כתבו גט לאשתי דמסוכן היא ולאו מוכחא מלתא כולי האי דאמר כתבו דלדעת כן אמר כתבו דליתנו דאזלינן

אמרה ליה (ס) מן יהיב לן מכותבות דיריחו ואכלנא ביה נפל עלה חורבה ומתה אמרו חכמים [א]הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה מתה אינו יורשה: סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה וכו': יתיב רבין סבא קמיה דרב פפא ויתיב וקאמר [ב]בין שמתה היא ובין שמת הוא הדר הוא סבלונות הדרי מאכל ומשתה לא הדר [ג]הדרא בה איהי הדרא אפילו כישא דירקא אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ד]ושמין [ה]להן דמי בשר בזול עד כמה בזול [ו]עד תילתא: **מתני'** [ז]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים [ח]ושייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת [ט]לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת: **גמ'** מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא אמר רב נחמן רבי שמעון בן מנסיא היא דתניא [י]הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה [כ](שאלמלא) היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן רב ששת אמר ר' שמעון שזורי היא [ל]דתניא [מ]בראשונה היו אומרים [נ]היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [ס]אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר [ע]אף המסוכן ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי שאני התם דאמר כתבו ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא אומדנא דמוכח שאני מאן תנא דתנו רבנן [פ]הרי שהיה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיך למי ואמר להן דומה

מסורת הש"ס

ס) כתובות לד: ב"ק כ. קיב. ב"מ מב:]. ע) [פאה פ"ג מ"ז לקמן קנ:]. פ) לעיל קנב. [תוספתא כתובות פ"ד]. צ) [ל"ל אלמלי עי' תוס' מגילה כא.]. ק) ל"ל דתנן. ר) גיטין יג: סה: חולין עה: [מנחות ל: עבול יום פ"ד מ"ה]. ש) [תוספתא דכתובות פ"ד]. ת) [דבריס לדן. י) [ירושלמי כט: ע"ש]. כ) [ומדבר סוגי]. ל) [דף קמו.]. מ) [כדפריסית. רש"ש]. נ) [נר' רש"ל וגר' רש"ל מחיבה ולר"ל מעשה נתיבה ולמאי דמפקת לית ליה]. ס) [דף קמה. ד"ה מוהרי].

הגהות הב"ח

(א) גבראה מאן יהיב וכו' עליה חורכה: (ב) ר"ש בן מנסיא מרע וכו' כדתנן לקמן: (ג) ד"ה מתנתו וכו' מחמת מיתה לא בעי כל"ל ותיבת במקלת נמחק: (ד) ד"ה לא שייר וכו' אמריגן ודאי אלא לדעתא: (ה) ד"ה מתנתו וכו' דקתני היכא דלא שייר: (ו) תוב' ד"ה נכנס וכו' דכדאמרינן מיירי ונכנס אחריה לבודקה מתה היא תותרנית לא יאשנה ואם אינה וכו' יורשה דסתם חלר דיליה:

רבינו גרשום (המשך)

קרקע כלל אין מתנתו מתנה ואם עמד חודר כמה שנתן. ובתר אומדן דעתא אזלינן במתני': מאן תנא דמתני' דאזיל בתר אומדנא: רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה. דאומדן דעת הוא. שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה נותן ומתני' ר' שמעון בן מנסיא היא: רב ששת אמר מתני' ר' שמעון שזורי היא. דאזיל בתר אומדנא. היוצא בקולר ליהרג ואמר כתבו גט לאשתי שלא תפול ליבם אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי זה יכתבו ויתנו. מה שאין כן בשאר אינש דעלמא אמר כתבו לחדר אין כותבין ונותנין משום שמא משחק הוא בה אבל זה שהוא בסכנה גמר ומקנה לה אע"ג דלא אמר תנו דהאי דלא אמר חנו משום שהיה בהול בצרתו ולא הספיק לומר תנו שהיו מוליכין אותו בקולר וכן במפרש בים שאמר כתבו והיוצא בשיירא במדבריות בארץ מרחקים שאינו יודע אם יחזור אם לאו אע"ג דלא אמר חנו יהבינן לה דגמר בדעתי' למימר ומשום טרדא לא אמר: ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן. שמסוכן בחליו שאין יודע אם יחיה אם לאו אם אמר כתבו כותבין ונותנין לאלתר דאזיל בתר אומדנא דהאי לא רצה לשחק בה דהאי דלא אמר חנו שהוא טורד בחליו. ר' שמעון מוסיף על ת"ק הוא ולא פליג עליה אלמא דר' שמעון שזורי אזיל בתר אומדנא. ורב נחמן דמוקי מתני' כר' שמעון בן מנסיא מ"מ לא מוקים כר' שמעון שזורי שאני התם דלאו אומדן דעת הוא אלא בפירוש גלוי דעת הוא דכיון דאמר כתבו ודאי רוצה שיתנו לה. והאי דלא אמר ותנו מרוב פחד וטרוד ולאו אדעתיה. אבל גבי ר' שמעון בן מנסיא ודאי איכא אמדות דעת שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבו. ורב ששת דמוקי כר"ש שזורי מ"ט לא מוקים לה כר"ש בן

רבינו גרשום

אמרה ליה אין ודאי אני מריחה כמוך: מאן יהיב לן מכותבות של יריחו. תמרים ואכילנא מיניה אותו צנון. ואמרו חכמים הואיל ונכנס אחריה לבודקה ולא לדבר אחר לא אמרינן בא עליה שוב ואשתו גמורה היא ואינו יורשה. ואיכא דאמרי נשואה היתה הואיל ונכנס אחריה לבודקה על דעת כן [נכנס] שדעתו נוטה בה לגרשה אם היא תותרנית אינו דין שיורשה הואי דגמר בלבו בחייה לגרשה ומתה לאלתר דיינינן ליה כמאן דגרשה ואינו יורשה: סבלונות הדרי. וכל תכשיטין ששלח לה כדי להביאם עמה: מאכל ומשתה. ששגר למחר מקדושין לא הדרי הואיל ואכל שם בדינר: הדרא בה היא. אע"פ שאכל שם בדינר הדר כל מאכל ומשתה ואפי' כישא דירקי אגודה של ירק: ושמין לו דמי בשר בזול. כלומר אם אכל שם אין מחזירין לו כל הבשר והמאכל כשיעור אותן דמים שהיה שוה כששילח לשם אלא כל זוז שנתן לה במאכל מחשבין ליה ד' דנקי. הזוז מחלקין לו' חלקים ד' חלקים תחזיר לו וב' חלקי' מנכה לו היינו שליש מנכה: **עד תילתא** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל שהוא. לעצמו שלא כתב כולו אע"פ שעמד מתנתו מתנה דאמרינן הואיל ששייר קרקע אמרינן דעתיה למימר דלהכי שייר לסמוך עליהיה שיתפרנס ממנה אי קאים ולא תחזור לו עולמית מה שנתן.

מוסף רש"י

דמי בשר בזול. כל זוזי חסכינא בארנא דנקי, וכן כל חיכי דמני בזול, והיינו שני שליסי דמיס (ב"ק קיב. וכעי"ז כתובות לד: וב"ק כ. וב"מ מב.). ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה. שהרי לא פירש בשעת מתנה בשביל שאני מבור שמת כמי אלו נותן מתנה זו (לעיל קלב.). שאלמלא היה יודע כו'. היינו אומדנא אע"פ שלא פירש נמי כמי שפירש דמי (שם). היוצא בקולר. ליהרג למלכות (גיטין סה:) שנתמייב מיתה למלכות (חולין עה.). ואמר כתבו גט לאשתי. כדי שלא מוקק ליבם (גיטין יג.) אף על פי שלא אמר תנו (שם סה.). הרי אלו יכתבו ויתנו. אף על גב דלא אמר תנו, דעתיה שיתנו לה ועשאן שליחין אף לגרש אלא שהיה בהול על נפשו (חולין עה.) דמתוך טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לומר תנו דברי ומעיקרא לכתבו ותנו נמיון (כתובות נה. וגיטין יג. וסה.) דמתמה גלי דעתיה מדאמר כתבו לגשם נחיה קאמר, משום דיוקא קמי יכם (מנחות לו.). אף המפרש. מן הישוב ליס (חולין עה. וגיטין שם.). והיוצא בשיירא. למדבריות (שם שם.). אף המסוכן. שביב מרע (גיטין יג.) חולה (שם סה.) מתוך חליו (חולין עה.) הנופש. והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא ליתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוין לשחק בה (כתובות נה.) כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו אדעתא למיתב קאמר (גיטין עב.).

מוסף רש"י

(ו) [ומדבר סוגי]. (ל) [דף קמו.]. מ) [כדפריסית. רש"ש]. נ) [נר' רש"ל וגר' רש"ל מחיבה ולר"ל מעשה נתיבה ולמאי דמפקת לית ליה]. ס) [דף קמה. ד"ה מוהרי].

הגהות הב"ח

(ו) גבראה מאן יהיב וכו' עליה חורכה: (ב) ר"ש בן מנסיא מרע וכו' כדתנן לקמן: (ג) ד"ה מתנתו וכו' מחמת מיתה לא בעי כל"ל ותיבת במקלת נמחק: (ד) ד"ה לא שייר וכו' אמריגן ודאי אלא לדעתא: (ה) ד"ה מתנתו וכו' דקתני היכא דלא שייר: (ו) תוב' ד"ה נכנס וכו' דכדאמרינן מיירי ונכנס אחריה לבודקה מתה היא תותרנית לא יאשנה ואם אינה וכו' יורשה דסתם חלר דיליה:

רבינו גרשום (המשך)

קרקע כלל אין מתנתו מתנה ואם עמד חודר כמה שנתן. ובתר אומדן דעתא אזלינן במתני': מאן תנא דמתני' דאזיל בתר אומדנא: רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה. דאומדן דעת הוא. שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה נותן ומתני' ר' שמעון בן מנסיא היא: רב ששת אמר מתני' ר' שמעון שזורי היא. דאזיל בתר אומדנא. היוצא בקולר ליהרג ואמר כתבו גט לאשתי שלא תפול ליבם אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי זה יכתבו ויתנו. מה שאין כן בשאר אינש דעלמא אמר כתבו לחדר אין כותבין ונותנין משום שמא משחק הוא בה אבל זה שהוא בסכנה גמר ומקנה לה אע"ג דלא אמר תנו דהאי דלא אמר חנו משום שהיה בהול בצרתו ולא הספיק לומר תנו שהיו מוליכין אותו בקולר וכן במפרש בים שאמר כתבו והיוצא בשיירא במדבריות שאין יודע אם יחיה אם לאו אם אמר כתבו כותבין ונותנין לאלתר דאזיל בתר אומדנא דהאי לא רצה לשחק בה דהאי דלא אמר חנו שהוא טורד בחליו. ר' שמעון מוסיף על ת"ק הוא ולא פליג עליה אלמא דר' שמעון שזורי אזיל בתר אומדנא. ורב נחמן דמוקי מתני' כר' שמעון בן מנסיא מ"מ לא מוקים כר' שמעון שזורי שאני התם דלאו אומדן דעת הוא אלא בפירוש גלוי דעת הוא דכיון דאמר כתבו ודאי רוצה שיתנו לה. והאי דלא אמר ותנו מרוב פחד וטרוד ולאו אדעתיה. אבל גבי ר' שמעון בן מנסיא ודאי איכא אמדות דעת שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבו. ורב ששת דמוקי כר"ש שזורי מ"ט לא מוקים לה כר"ש בן

דומה. כלומר כמדומה הייתי שיש לי בן. עכשיו שנודע לי שאין לי בן: **אין מפנכפו מפנה.** דאילו היה יודע שיש לו בן לו שאשתו מעוברת לא היה נותן: **דלמא נעריה קמדכר.** ולא תלה טעם מתנתו במיתת בנו אלא כמתאונן על בנו שמת ולפי שבן ראוי לירש נכסי אביו וזה אין לו בן לירש ומתון כך נזכר לעבר מיתת בנו בשעת חילוק נכסיו וליכא אומדן דעתיה כל כך דאיכא למימר רבי שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן דליכא הכא אומדן דמוכח כל כך קמ"ל דדוקא קאמר וכדמפרש ותולה מתנתו במיתת בנו דמי ודברי הכל היא: **מנין למתנת שביב מרע.** שקונה בדבור בלא קנין סודר כגון מלוה מחמת מיתה דפסקינן לקמן (דף קנא.) דלא בעי קנין אפילו במקלת והוא דמיית א' נמי שביב מרע שחלק כל נכסיו בלא שיור ומיתי: **שנאמר והעברתם את נחלתו.** דהוה מלי למכתב איש כי ימות ובן אין לו נחלתו לבתו וכו' והעברתם יתירא הוא. ורבינו חננאל פי' מדכתיב את נחלתו את רבויא הוא ולא נהירא דהא אמרינן לקמן ההיא מיבעי ליה לכדתניא ר' אומר כו' (ו) והעברתם דרש ולא דרש את אלמא לעיל נמי דרש אידך מלשון העברה. ואית דמפרשי מדשני קרא בדבוריה דמלי למכתב ונתתם כדכתיב בחיוך ולא נהירא נמי האי לישנא דהא ונתתם נמי משבינן מיותר באותה סוגיא דהכי הוה ליה למכתב איש כי ימות ובן אין לו נחלתו לבתו ואם אין לו בת נחלתו לאחיו וכן כולם אלכך כל והעברתם ונתתם מיותרים הם. כן נראה בעיני: **שהיא כזו.** ה) ברשות הבת שהיא בלא קנין: **ונתתם את נחלתו כו'.** קרא יתירא הוא דמלי למכתב ואם אין לו בת (ונתתם) נחלתו לאחיו וכן כולן: **הואיל ובנה או בעלה.** שהן משבט אחר יורשין אותה והכי אתא קרא לאשמועינן והעברתם את נחלתו משבטו על ידי בתו שתירשנו ושמא תינשא אחרי כן לאיש משבט אחר ותמות ויירשנה: **לו לביתך.** אלמא לאותה שביב מרע בעלמא קונה: **שנאה דברים לזה אחיתופל.** הכי הוה קים להו: **ואל תמרדו במלכות בית דוד.** שלא תירע לו יפה: **ויום טוב של עצרת.** דהיינו שבועות אם תראהו בריר לא ולא יום המעונן זרעו חטים שמצליחין בחותה שנה. כעלס השמים לטוהר (שמות כד) מתרגמי' לבריר: **בלוי.** מעורב. יום המעונן: **ורוח צפונית מנשבת בו.** שמפזרת את העבים בלכתה דכתיב (שם) ואת המעורה נכח השלחן: **שולחן בצפון.** כדכתיב (שמות כו) והשלחן תתן על צלע צפון. והמעורה בדרום כדכתיב (שם) ואת המעורה נכח השלחן: **הא' מרבי דידיה כו'.** כל אחד מגדל את שלו לחם חטין על השלחן בצפון וצפונית יפה לחטים שמן זית מדליקין במעורה שבדרום ודרומית יפה לזיתים: **הא לן.** לבני בבל הסוכנים במעולה ואולנו מלוחלחת ואינה צריכה למטר כל כך לדידן מיתנייא בריתא בתרייתא שמערבית קשה לפי שממטרת יותר מדאי לבני בבל ומזרחית יפה. ובריתא קמייתא דתניא אינה לפי ר"י שאולם גבוהה וצריכין למטר הרבה: **כולה שתא חמימא.** כלומר רוב השנה: לתפלתו

מנין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה בו'. נלמד מן התורה דוקא קאמר דהא רב נחמן גופיה אית ליה לקמן דאינה כשל תורה ועשאוה כשל תורה אלא אסמכתא בעלמא הוא דקאמר והא דקאמר מאי טעמא לא אמר מהתעברתם הכי פי' מאי טעמא לא מפיק אסמכתא דידיה מן והעברתם וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דמועד קטן (דף ה.) גבי ליון שהוא מדרבנן ופריך התם והא ו) (מהכא נפקא) והא מיבעי ליה לכדתניא כו' ועל כרחך ליון מדרבנן היא דקאמר בפ' דם הנדה (נדה נז.) ז) **הכל צופין לעשן המערבה כו'.** בפרק קמא דיומא (דף כא.) פריך לה מדתנן לא נצחה הרוח עשן המערבה ומשני לה שפיר: **לא** קשיא הא לן והא להו. פי' רבינו שמואל דהוא מזרחית מונעת את המטר וקשה דאמר לעיל בפרק לא יחפור (דף כה.) ורחב מים במולק זו רוח מזרחית משמע שמביאה מים על כן נראה לפרש דמביאה מים אלא שבא"י יפה ובבבל קשה שהארץ מלוחלחת מביאה מים ומה שפי' כלפי מערב הכל עצבין לפי שמזרחית מונעת מטר לא היה לו לפרש כן אלא לפי שמביאה מים יותר מדאי: לתפלתו

דומה שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני היה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיו למי אמר להן דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת [א]אין מתנתו מתנה לימא ר' שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן דומה שאני ודקארי לה מאי קארי לה מהו דתימא צעריה הוא דקא מדכר קא משמע לן א"ר זירא אמר רב מנין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה שנאמר [1]והעברתם את נחלתו לבתו יש לך העברה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע רב נחמן אמר רבה בר אבוה מהכא [2]ונתתם את נחלתו לאחיו יש לך נתינה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע ורב נחמן מאי טעמא לא אמר מוהעברתם ההוא מיבעי ליה לכדרבי דתניא [ב]רבי אומר בכולן נאמרה בהן נתינה וכאן נאמרה העברה אין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה ור' זירא מאי טעמא לא אמר מונתתם אורחיה דקרא הוא רב מנשיא בר ירמיה אמר מהכא [3]בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה בצואה בעלמא רמי בר יחזקאל אמר מהכא [4]ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק בצואה בעלמא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו אל תהיו במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית דוד ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים מר זוטרא אמר בלול איתמר אמרי נהרדעי משמיה דר' יעקב לא ברור ברור ממש ולא בלול בלול ממש אלא אפילו בלול ורוח צפונית מנשבתו זה הוא ברור אמר ליה רבי אבא לרב אשי אנן אדרב יצחק בר אבדימי מתנינן לה [ג]דאמר רב יצחק בר אבדימי מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נטה כלפי צפון עניים שמחים ובעלי בתים עצבין מפני שגשמי שנה מרובין ופירות מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחין מפני שגשמי שנה מועטין ופירות משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין ורמינהי מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בשעה שיניצו ורוח דרומית קשה לחטין בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בשעה שיניצו ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא ואיתימא רב נחמן בר יצחק [ד]וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי דידיה והאי מרבי דידיה לא קשיא [7]הא לן והא להו תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה אמר רב זביד האי יומא קמא דריש שתא אי חמים כולה שתא חמימא אי קריר כולה שתא קרירא למאי נפקא מינה לתפלתו

דהתבואה מרובה ומרקיבין: שולחן בצפון. דרוח צפונית יפה לחטין שעושין מהן לחם הפנים שמניחים על השולחן: ומנורה בדרום. דרוח דרומית יפה לזיתים שמשמן זית עושים נרות: רוח צפון שהשולחן שם מרבה חטים. רוח דרומית שהמנורה שם מרבה זיתים: לא קשיא הא לן. לבני בבל דיתבי במצולה דלא צריכי מים הוי כדקתני בברייתא שניה ורוח מזרחית שאינה (מנשבת) [מגשמת] כל כך יפה להם ורוח מערבית שהגשמים מרובין קשה להן: והא להו. סימן דברייתא ראשונה יפה להן שא"י גבוהה מכל הארצות ויבישה היא להכי נוטה למזרח כולן שמחין שרוח מערבית שולטת שגשמין מרובין. נוטה למערב כולן עצבין לפי שרוח מזרחית שולטת שגשמים מרובין

דומה. כלומר כמדומה הייתי שיש לי בן. עכשיו שנודע לי שאין לי בן: **אין מפנכפו מפנה.** דאילו היה יודע שיש לו בן לו שאשתו מעוברת לא היה נותן: **דלמא נעריה קמדכר.** ולא תלה טעם מתנתו במיתת בנו אלא כמתאונן על בנו שמת ולפי שבן ראוי לירש נכסי אביו וזה אין לו בן לירש ומתון כך נזכר לעבר מיתת בנו בשעת חילוק נכסיו וליכא אומדן דעתיה כל כך דאיכא למימר רבי שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן דליכא הכא אומדן דמוכח כל כך קמ"ל דדוקא קאמר וכדמפרש ותולה מתנתו במיתת בנו דמי ודברי הכל היא: **מנין למתנת שביב מרע.** שקונה בדבור בלא קנין סודר כגון מלוה מחמת מיתה דפסקינן לקמן (דף קנא.) דלא בעי קנין אפילו במקלת והוא דמיית א' נמי שביב מרע שחלק כל נכסיו בלא שיור ומיתי: **שנאמר והעברתם את נחלתו.** דהוה מלי למכתב איש כי ימות ובן אין לו נחלתו לבתו וכו' והעברתם יתירא הוא. ורבינו חננאל פי' מדכתיב את נחלתו את רבויא הוא ולא נהירא דהא אמרינן לקמן ההיא מיבעי ליה לכדתניא ר' אומר כו' (ו) והעברתם דרש ולא דרש את אלמא לעיל נמי דרש אידך מלשון העברה. ואית דמפרשי מדשני קרא בדבוריה דמלי למכתב ונתתם כדכתיב בחיוך ולא נהירא נמי האי לישנא דהא ונתתם נמי משבינן מיותר באותה סוגיא דהכי הוה ליה למכתב איש כי ימות ובן אין לו נחלתו לבתו ואם אין לו בת נחלתו לאחיו וכן כולם אלכך כל והעברתם ונתתם מיותרים הם. כן נראה בעיני: **שהיא כזו.** ה) ברשות הבת שהיא בלא קנין: **ונתתם את נחלתו כו'.** קרא יתירא הוא דמלי למכתב ואם אין לו בת (ונתתם) נחלתו לאחיו וכן כולן: **הואיל ובנה או בעלה.** שהן משבט אחר יורשין אותה והכי אתא קרא לאשמועינן והעברתם את נחלתו משבטו על ידי בתו שתירשנו ושמא תינשא אחרי כן לאיש משבט אחר ותמות ויירשנה: **לו לביתך.** אלמא לאותה שביב מרע בעלמא קונה: **שנאה דברים לזה אחיתופל.** הכי הוה קים להו: **ואל תמרדו במלכות בית דוד.** שלא תירע לו יפה: **ויום טוב של עצרת.** דהיינו שבועות אם תראהו בריר לא ולא יום המעונן זרעו חטים שמצליחין בחותה שנה. כעלס השמים לטוהר (שמות כד) מתרגמי' לבריר: **בלוי.** מעורב. יום המעונן: **ורוח צפונית מנשבת בו.** שמפזרת את העבים בלכתה דכתיב (שם) ואת המעורה נכח השלחן: **שולחן בצפון.** כדכתיב (שמות כו) והשלחן תתן על צלע צפון. והמעורה בדרום כדכתיב (שם) ואת המעורה נכח השלחן: **הא' מרבי דידיה כו'.** כל אחד מגדל את שלו לחם חטין על השלחן בצפון וצפונית יפה לחטים שמן זית מדליקין במעורה שבדרום ודרומית יפה לזיתים: **הא לן.** לבני בבל הסוכנים במעולה ואולנו מלוחלחת ואינה צריכה למטר כל כך לדידן מיתנייא בריתא בתרייתא שמערבית קשה לפי שממטרת יותר מדאי לבני בבל ומזרחית יפה. ובריתא קמייתא דתניא לא לפי ר"י שאולם גבוהה וצריכין למטר הרבה: **כולה שתא חמימא.** כלומר רוב השנה: לתפלתו

ו) נראה דל"ל ולא מסיק אדעתיה ולא גמר בלבו להקנות. ב) נראה דל"ל אלא אין סימן של גמטי שנה בדבר יפתח וכו'. ג) לשון זה ל"ע ואולי דל"ל מפני שגשמי שנה מרובין יותר מדאי ופירותיה מרקיבים כל"ל ועי' בתוס' ד"ה לא.

מסורת הש"ס

ו) לעיל קט:, ב) יומא כא, ג) [לעיל כה: ממקום פי:], ד) [כרכות ה: ע"ש], ה) [נ"ל פירוסמא], ו) [נ"ל לפי הוא דאתי], ז) [ועי' תוס' סוטה לב: סד"ה וכיון],

תורה אור השלם

1 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: במדבר כז ח

2 ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו: במדבר כז ט

3 בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר יי צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה: מלכים ב כ א

4 ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וימת ויקבר בקבר אביו: שמואל ב יז כג

הגהות הב"ח

(ה) רש"ם ד"ה שנאמר והעברתם וכו' ר' אומר כו' והתם והעברתם דרש:

מוסף רש"י

הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה. כגון שמת בת אשר שנותנה לבנון בן לאונן ומת אשר בלא בנים וזכרים וירשתו שרת בתו ומתה שרת ישבה בנה או בעלה שהם משבט לאונן, נחלת שהוכשרה נחלת שבט אשר לשבט לאונן ואשמעינן קרא שהבעל או הבן יוכים את אשתו ואת אמו, ואיכא דדרש ירושת הבן את אמו מקרא אחרינא וכי דרש לה מהכא (לעיל קט:).

רבינו גרשום

בתר אומדנא והאי דקאמר כתבו דלכתבו ייתנו לה ולאו משום מוכחא מלתא כי התם: אמר להם דומה שיש לי בן. במדינת הים שיירשני ועכשיו שאין לי שמת נכסי לפלוני: לימא ר' שמעון בן מנסיא היא. דאזיל בתר אומדנא משום הכי אין מתנתו מתנה הכי נמי אומדן דעתו הוא (שאילו היה יודע) שאילו היה לו בן לא היה נותנו לו ולהכי אין מתנתו מתנה: ולא רבנן. דפליגי עליה דר' שמעון בן מנסיא: אפי' תימא רבנן. אע"ג דאמרו לעיל מתנתו מתנה הכא מודו דאין מתנתו מתנה דשאני התם דקאמר דומה. כלומר דומה לי עד עכשיו שיש לי בן ועכשיו שאתם שואלין נכסי למי לדבריכם כמדומה שאין בן ועכשיו אם כן הוא נכסי לפלוני. והואיל דלא שמע בפירוש שמת [אלא] לפי דבריהן אמר נכסי לפלוני. לא עקר נכסיו מבנו דלא הקנה לפלוני אלא לפי דבריהם להכי אין מתנתו מתנה. אבל הכא דשמע בפירוש שמת ומעצמו כתבן לו יש לומר ודאי מתנתו מתנה דיש לומר קודם לכן גמר בדעתו ליתנם לזה. אבל הכא דקאמר דומה לא נראה שבדעתו היה ליתנם לו קודם לכן ולא גמר: ודקארי לה. דקאמר ולא רבנן: מאי קארי לה. וכי לא היה יודע להיכא דקאמר דומה שאני דאפי' רבנן מודו דלא הויא מתנה. לעולם אימא לך כדמעיקרא דדבי שמעון ולא רבנן דלא שאני הכא דקאמר דומה דהא דקאמר דומה לאו משום דלא מקני ליה דוראי היה יודע דלית ליה בן וגמר ומקני ליה והאי דקאמר הכי דומה צעריה הוא דקא מדכר. כלומר כמדומה הייתי שכשאצא מן העולם שהייתי מניח בן שיירשני ועכשיו שגרם עון שהוא יודע שאין לו בן נכסי לפלוני ולא לפי דבריהן קאמר ולהכי אין מתנתו מתנה דאזלינן בתר אומדנא שאילו היה יודע שהיה לו בן לא היה נותן ור' שמעון היא ולא רבנן כדאמר' מעיקרא ולהכי קארי לה. ולא היא לא אמרינן צעריה מדכר

עין משפט נר מצוה

סט א מי' פ"ח מהלכות זכייה ומתנה הלכה ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ"ג סעיף ה:

רבינו גרשום (המשך)

אלא שאני היכא דקאמר דומה ואפי' רבנן היא: מנין למתנת שכיב מרע שהיא מן התורה. דבלא קנין וכתיבה ומשיכה קנה בדבור בעלמא: שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו. דאיבעי ליה למימר ונתתם את נחלתו כדכתב באידך אלא מאי קמ"ל הא קמ"ל דיש לך העברה אחרת לאינש דעלמא שהיא כזו כלומר והעברתם יורשת באמירה בעלמא ומעברת לנחלה משאר קרובים בלא קנין וכתיבה ולא משיכה ה"נ מתנת שכיב מרע דאפי' במקום בת ובן ראשי ליתן מתנה לאחר באמירה בעלמא: ונתתם את נחלתו לאחיו: דמצי למימר ותהיה נחלתו: שהיא כזאת. כי היכי דהא סגי באמירה לזה כך ולזה כך ה"נ שכיב מרע באמירה סגיא אפי' במקום אחים: אורחיה דקרא הוא. דקאמר ונתתם דבלאו הכי אי אפשר ולא אתי לדרשא: צו לביתך. בצואה בדבור בעלמא: אל תמרדו במלכות בית דוד. שלא אירע לו יפה: של עצרת. של שבועות: ברור. שאינו יום מעונן: זרעו חטין. אותה שנה שמצליחין: בלול אחמר. כלומר יום מעונן: ורוח צפונית מנשבת בו. שמפזרת את העבים ושותה המטר הרי זה ברור ואותה שנה מצליחין החטין: אמר ליה ר' אבא לרב אשי. אותו סימן של שנה שאתם שונין בעצרת של שבועות אינו סימן. כ) של גשמי שנה בדר' יצחק מתנינן לה דאמר מוצאי יו"ט האחרון צופין לעשן המערכה. נטה תמרתו כלפי צפון דרוח דרומית מדחה אותו כלפי צפון קשה לחטים: עניים שמחים. כלומר משום שלא יכולין העשירים לאצר פירותיהן מפני שמרקיבין ונותנין אותו בזול לעניים: נטה כלפי דרום. שרוח צפונית שבנגדו מדחה אותו שהוא יפה לחטים כדאמר באידך ברייתא דלקמן: פירותיהן משתמרין. שלא ירקבו: נטה למזרח. שרוח מערבית יפה לחטין מדחה אותו כולם שמחין. מפני שגשמי שנה מרובין ויהיה שובע גדול ופירותיהן משתמרין שלא ירקבו: למערב כולן עצבין. מפני שרוח מזרחית שקשה לחטים מנשבת בו ג) יהי' גשמי שנה מועטים ופירותיהן מרקיבים: מדקתני למזרח כולן שמחים אלמא דרוח מערבית מנשבת בו ויפה להן ומדקתני נמי למערב כולן עצבי' אלמא דרוח מזרחית מנשבת בו דקשה היא. ורמינהי רוח מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה. אלמא דאיפכא מסתברא וקשיין אהדדי: רוח צפונית יפה לחטין. וקשיא לעיל דאמר נוטה כלפי דרום עניים עצבין דהתבואה מרובה ומשתמרת: רוח דרומית קשה לחטים. וקשיא לעיל דאמר נוטה כלפי צפון עניים שמחים

לתפלתו של כהן גדול. שיתפלל שאם חמה לא תהיה חמה יותר מדאי ואם קרירא לא תהיה קרירא יותר מדאי:

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כו'. פי' רבינו שמואל דלמאן דלתין דינא דגרמי הוה מוחל צריך להחזיר לוקח מה שנתן לו ואור"י ז"ל להחזיר אלא מעות שנתנו בו הלקוחות ולא כל השטר ורא"ה לדבר מדאמר בפרק המובל (ב"ק פט: ושם) אלא הא דתניא וכן היא שהבלה נבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי לא הפסידה מזכין לה לכתובתה לבעלה בטובת הנאה דהאי מבלה דאי ממלה לה (ו) גבי בעל ליכא קפידא ומוקי לה כרבי מאיר ומשמע דוקא גבי בעל יכולה למכור אבל לגבי אחריני לא מוכל למכור כי האי גוונא פן תמחלנה לבעלה והילך תמחלנה לרבי מאיר דאית ליה בהגזל קמא (שם ק.) דינא דגרמי ע"כ נראה אפי' למאן דאית ליה דינא דגרמי היינו דוקא לענין שיש לה לשלם מה שנתנו בה הלקוחות ולא כל דמי הכתובה שהפסידתם והא דאמר בהגזל קמא (שם דף צח:) מאן דלתין דינא דגרמי מגבי שטרא מעליא גבי שורף שטרותיו של חבירו וכן בפ' הכותב (כתובות דף פו.) על הך מלתא דשמואל לאו דוקא נקט שטרא מעליא שהרי לא תחזיר אלא מה שנתנו בה הלוקחין אלא משום דנקט לעיל התם ניירא בעלמא קלאי מינך נקט בתר הכי שטרא מעליא ועוד דאיכא מרב נחמן דאית ליה בהגזל בתרא (ב"ק קטז:) דינא דגרמי גבי הנהו גברא דאמווי אכריא דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן חייביה כו' ואילו בפרק הכותב (כתובות פה: ושם פו. ד"ה תחיל) אמר קריבתיה דרב נחמן זביתתה בטובת הנאה ואיגרשה ושכיבה אתו לקוחות וקתבעי לה לבתיה כו' אמר רב נחמן מאן לימא לה דתיזיל וליממלה לכתובתה לגבי אבוה והדר תירתה מיניה ומה תריה לרב נחמן והא איכו גופיה אית ליה בהגזל בתרא דינא דגרמי ואם כן צריכה להחזיר לו כל הדמים ומה תריה זה אלא שמע מינה שתריה זה שלא היתה צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה (ז) ואם תאמר מכל מקום הפסידתם הרבה שהרי גרושה היתה והיה להם לגלקוחות אז לגבות כתובתה מן הגרושה ואומר רבי דשמא קטנה היתה ולא היו יכולים אז לגבות ממנה כלום ומכל מקום מחילתה מחילה כיון שהגיעה לפעוטות כדאמר בהנזקין (גיטין דף נט.) דמתנתה מתנה עוד קשה לי רב נחמן אף לאחר למחול כתובת אמן והא אמר בפרק לא יחפור (לעיל כב: ושם) דגרמא בנזקין אסור פי' אע"ג דפטור הוא איסורא מיהא איכא וכל שכן למאן דלתין דינא דגרמי כמו רב נחמן דאיכא איסור יותר כשמורה לה למחול דאפילו בגרמא בנזקין שפטור לגמרי אסור וכ"ש דינא דגרמי שיש מחייבין שאסור ואומר ר"י דכיון שהיה לה הפסד לדבר שרי וגם שלא היו מפסידין כלל בדבר שמחזרת להם מה שנתנו בה ועוד דאיה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחרים ד)(וקדשה) עלייהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמא ימחול ואם צריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושפיר סמכה דעתה ועוד דקאמר התם בתר הכי דסמכה דעתה דלא שביק נפשה להפסיד (לעיל עז.): **וחזר.** המוכר ומחל לזה: **מחול.** דלא מכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שתבע לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאתי מתמתיה דמלוה ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דליינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו דקיימא לן ג)דחייב מהתא עובדא דכפייה רפרס לרב אשי ואגבי מייה כי כשורא לגלמי: **ואפילו יורש.** של מלוה מוחל וסברא הוא דלא אלים כח של לוקח במה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב (ד) במקום המלוה או היורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקיימא ביה עבד לזה לאים מלוה [משלי כב] ויכול למחול שעבודו: **מודה שמואל שאם נתנו.** המלוה לאים אחר במתנת שכיב מרע וכגון שהלך כל נכסיו * אי נמי על ידי קנין כדין כל מתנת שכיב מרע במקלת אי נמי בלא קנין דכיון דמסרו לו בחייו אין לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד מוחזר אם מתנת שכיב מרע (ה)במקלת הוא כדפסקי לקמן [קנא:] דאינו יכול למחול דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואליבא דמתנת בריא ואין היורש יכול למחול: **ומשני אינה של תורה.** אלא מדרבנן היא: **ותשאה כשל תורה.** ומשום טירוף דעתו כדאמרן לעיל: **א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בביתי זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום.** שהדירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי' בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקנו אלא א"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו וביא בריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חמור מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין (ו)מועלת בבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': **למימרא דסבר רב נחמן כו'.** לא אלים כח השכיב מרע יותר מן הבריא אלא שאמירתו קונה בקנין סודר בבריא: הלותתי

לתפלתו של כהן גדול ורבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא שמא תטרף דעתו עליו ומי אמר רב נחמן הכי והא (ה) אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל ה)א המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל ב מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע דאינו יכול למוחלו אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן היא אמאי אינו יכול למחול ג אינה של תורה ועשאוה כשל תורה אמר רבא אמר רב נחמן ד שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע והא אמר רבא אמר רב נחמן שכיב

הספינה (לעיל עז.): **וחזר.** המוכר ומחל לזה: **מחול.** דלא מכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שתבע לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאתי מתמתיה דמלוה ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דליינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו דקיימא לן ג)דחייב מהתא עובדא דכפייה רפרס לרב אשי ואגבי מייה כי כשורא לגלמי: **ואפילו יורש.** של מלוה מוחל וסברא הוא דלא אלים כח של לוקח במה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב (ד) במקום המלוה או היורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקיימא ביה עבד לזה לאים מלוה [משלי כב] ויכול למחול שעבודו: **מודה שמואל שאם נתנו.** המלוה לאים אחר במתנת שכיב מרע וכגון שהלך כל נכסיו * אי נמי על ידי קנין כדין כל מתנת שכיב מרע במקלת אי נמי בלא קנין דכיון דמסרו לו בחייו אין לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד מוחזר אם מתנת שכיב מרע (ה)במקלת הוא כדפסקי לקמן [קנא:] דאינו יכול למחול דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואליבא דמתנת בריא ואין היורש יכול למחול: **ומשני אינה של תורה.** אלא מדרבנן היא: **ותשאה כשל תורה.** ומשום טירוף דעתו כדאמרן לעיל: **א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום.** שהדירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי' בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקנו אלא א"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו ובא בבריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חמור מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין (ו)מועלת בבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': **למימרא דסבר רב נחמן כו'.** לא אלים כח השכיב מרע יותר מן הבריא אלא שאמירתו קונה בקנין סודר בבריא: הלותתי

ויהיו לאחריני הוה ליה למימר שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש לדחות כי שמא היה לה בושת לבוש ב"ד ולתבוע מבעלה מה שמחלה ולכך לא סמכה דעתה בכך יותר ועוד דאיה ממה דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף יט: ושם) גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ולישום שמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה אלא עד תשרי ואזלה וזבנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואמר רבא שמע מינה אתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדין שהרי יכולה היא למחול לבעלה ותימה למאן דלתין דינא דגרמי אית (ח) יטרוף שלא כדין והלא אם תמחול לבעלה יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראה שאין צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדין ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפרך מגרושה שכתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה וזבנה לכתובה דמניסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שהיא גרושה א"כ מוכרת כתובתה בדמים יקרים ואם כן הפסידה הרבה לגלקוחות וטורף בעלה שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם ואי הוה מוקי לה לההיא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי אף לא היינו יכולים עוד להביא ממנה ראיה מיהו לפי מה שפי' ר"י בפ"ק דבבא מציעא דבגרושה ליכא למיחש הכי הוה א"ש וכן הוא עיקר כמו שפי' שם דלא הוי מצי למיפרך מגרושה ופ"ת מאי דקאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף כ.) ש"מ אינה יכולה למחול דידו כידה כדאמר בהכותב (כתובות פה:) ול"ל דמיירי שיודעין שאין לה בעל: **אלא** אינה בשל תורה בו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להוכיח מכאן דאמר שטר חוב ה)חל מן התורה פירשו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קני): **שכיב** מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום למימרא דסבר רב נחמן מילתא דליתא בבריא. שאינו יכול להקנות הדבר שאין בו ממש הוא ופירות הדקל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: שכיב

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהלכות מכירה הל' יב ועיין בהסגות ובמגיד משנה שמג עשין פח טוש"ע חו"מ סי' סו סעיף כג:

עא ב מיי' פ"י מהלכות זמיה ומתנה הלכה ב ועיין בהסגות ובמ"מ שמג שם טוש"ע חו"מ שם סעי' כז וסי' רנג סעיף כ [ובכ"מ לאלפס כתובות דף קט:]:

עב ג מיי' שם הלכה ב ועיין בהג"ל ופ"ח הלכה ב שמג שם [ובכ"מ לאלפס שם]:

עג ד מיי' שם פ"י הל' טו טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף כא:

רבינו גרשום

הלכך לא קשיין אהדדי: לתפלתו של כהן גדול. דאי חמים ההוא יומא בידוע שכל השנה מחוממת וצריך לבקש רחמים שתהא נשומה ואי קריר צריך לבקש רחמים שאם נשומה תהא שחונה: אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן היא. דקניא באמירה וכל מתנה דאשכחן באורייתא בבריא מיירי. ומה שיכול ליתן למי שאינו יורש באמירה רבנן תקינו להו למיעבד כל רעותיה דאי לא מצי למיעבד שמא תטרוף דעתו עליו מחמת צער. איכא דאמרי להכי לא בעי לא קנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא באמירה בעלמא דזימנין דמתרמי דמית בשבת ולא מצי למיעבד קנין ולא משיכה ולא כתיבה ותטרוף דעתו עליו ושכיב ולא פקיד להכי תקינו דבאמירה סגי: ומי אמר רב נחמן הכי. דמדרבנן הויא מתנת שכיב מרע: והאמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר לאחר מכיר ומחלו. לבעל חובו [מחול] דנייר בעלמא הוא דזבין ליה ומלוה ליתה בעינה דלהוצאה נתנה. אבל זוזי דיהיב לוקח בשביל שטר מהדר ליה ללוקח: אפי' יורש של מוכר מצי מחיל החוב. הואיל דיורש הוא: מודה שמואל שאם נתנו. לשטר חוב במתנת שכיב מרע לשום אדם שאין יורש יכול למחול דמתנה אלימא ממכר: אי אמרת בשלמא [דאורייתא] משום הכי. אלימא מתנה ממכר: אלא אי אמרת מדרבנן. אמאי אלימא מתנה ממכר. ש"מ מדאורייתא וקשיא דרב נחמן אדרב נחמן. ומשני לעולם אימא לך מדרבנן ולא מדאורייתא ומשום הכי אינו יכול למחול דעשאוה רבנן ואלמה רבנן (כתיבתי) [מתנתן] כמדאורייתא משום גזירה שמא תטרוף דעתו עליו: לא אמר כלום. דאין זה זכיית מתנה כדאמר לקמן ישול וזיכה ריחוק ויקנה כולן לשון מתנה הם. אבל היכא דאמר ידור ויאכל פירותיו לא עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו. והאי דאמר ידור ויאכל לאו דוקא הוא דכיון דאמר תנו לחוד קנה קאמר אלא אגב דאמר ברישא ידור ויאכל קתני סיפא נמי ידור ויאכל: למימרא דקסבר רב נחמן. דאמר ידור ויאכל אין לשון קנית מתנה היא משום דמלתא דלשון קניה הוא (דאיתא) בבריא איתיה בשכיב מרע. בבריא אמר תנו דיינו לשון מתנה (דיינו) ה"נ שכיב מרע אבל אמר בריא ידור לא הוי לשון מתנה ליתיה נמי בשכיב מרע: והאמר רב נחמן

מסורת הש"ס

ו) כ"ק פט. כ"מ כ. כתובות פה: פו. קדושין מח.. ז) [כתובות פו.]. ח) [כ"ל ממק וא"מ וגרס ומ"מ וכו'], ד) [כ"ל והרשב"ם]. ט) כ"מ גורס אינו חל.

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה מודה שמואל בו' א"נ ע"י קנין בדין כל מתנת שכ"מ בפקצת. תמוה לי דא"כ הי' מתנת בריא ויכול למחול [וכן הקשה הגר"א בא"מ מ' רנג ס"ק מב]:

הגהות הב"ח

(א) גמרא אמר רב נחמן אע"ג. נ"ב גי' רש"ס ס"ר נחמן אמר שמואל כו' ומודה שמואל כו' אבל בתוס' בפרק הספינה גורסין אע"ג דכו' ע"ש סוף דף ע"ו: (ב) רשב"ם ד"ה מתנת וכו' ביד מי הן והיכן וכו' ולישנא אחרינא מפרשין וכו' שיקנו דבריו בגמירה. נ"ב וכך מפורש לקמן בלף קנ"ו ע"ב דקאמר ולא לאוה לדבריי ר"ל אלא שמא תטרוף דעתו עליו: (ג) ד"ה המוכר כו' קני לך איהו וכל: (ד) ד"ה ואפי' כי הכתוב בו במקום: (ה) ד"ה מודה שמואל וכו' אם מתנת שכיב מרע בבולה הוא כדפסקינן: (ו) ד"ה ת"ר נחמן וכו' דאין קנין מועיל בבריא אמירה בשכיב מרע נמי לא מהניא: (ז) תוס' ד"ה המוכר וכו' דאי מחלה לה לגבי בעל ליכא פסידא ומוקי לה כר"מ: (ח) בא"ד ומיהה למאן וכו' אין לא יטרוף וכו' דמכל מקום:

מוסף רש"י

וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו לזוה, מחולו. דאמר ליה ליה לזוקח לאו בעל דברים דידי אם (כתובות פה:). ואפילו יורש. של מלוה, מוחל. שהוה לא נתחייב לזוקח אלוה אלא מתנת המוכר, וסרי מחלו אלוה (קדושין מח.).

מסורת הש"ס

ו) כ"ק פט. כ"מ כ. כתובות פה: פו. קדושין מח.. ז) [כתובות פו.]. ח) [כ"ל ממק וא"מ וגרס ומ"מ וכו'], ד) [כ"ל והרשב"ם]. ט) כ"מ גורס אינו חל.

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה מודה שמואל בו' א"נ ע"י קנין בדין כל מתנת שכ"מ בפקצת. תמוה לי דא"כ הי' מתנת בריא ויכול למחול [וכן הקשה הגר"א בא"מ מ' רנג ס"ק מב]:

הגהות הב"ח

(א) גמרא אמר רב נחמן אע"ג. נ"ב גי' רש"ס ס"ר נחמן אמר שמואל כו' ומודה שמואל כו' אבל בתוס' בפרק הספינה גורסין אע"ג דקאמר ולא לאוה לדבריי ר"ל אלא שמא תטרוף דעתו עליו: (ב) ד"ה המוכר כו' עליו: (ג) ד"ה המוכר כו' קני לך איהו וכל: (ד) ד"ה ואפי' כי הכתוב בו במקום: (ה) ד"ה מודה שמואל וכו' אם מתנת שכיב מרע בבולה הוא כדפסקינן: (ו) ד"ה ת"ר נחמן וכו' דאין קנין מועיל בבריא אמירה בשכיב מרע נמי לא מהניא: (ז) תוס' ד"ה המוכר וכו' דאי מחלה לה לגבי בעל ליכא פסידא ומוקי לה כר"מ: (ח) בא"ד ומיהה למאן וכו' אין לא יטרוף וכו' דמכל מקום:

מוסף רש"י

וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו לזוה, מחולו. דאמר ליה ליה לזוקח לאו בעל דברים דידי אם (כתובות פה:). ואפילו יורש. של מלוה, מוחל. שהוה לא נתחייב לזוקח אלוה אלא מתנת המוכר, וסרי מחלו אלוה (קדושין מח.).

הלואתי לפלוני. ממון שחייב לי פלוני במלוה על פה אני נותן לפלוני ויפרעם לו הלוה במקומי נתקיימו הדברים ותהא הלואתו לפלוני. ולע"ג דבבריא ליתיה דאינו יכול להקנות לחבירו מלוה על פה דלהלואה ניתנה ואין קנין מופס אלא בדבר שהוא בעין אע"כ מלוה בשטר וכגון שמסר לו השטר ל"ג במעמד שלשתן כדאמר [בגיטין] (דף יג.): ומשני **הואיל ויורש יורשה.** לזו המלוה כאילו ברשותו היא ואמרינן לקמן (דף קמט.) מתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן הלכך כיון דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע: **במעמד שלשתן קנה.** מתנת הלכתא בלא טעמא הוא[ג] ולפי שהדבר נהוג אין בין הסוחרים והמנויים תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן לפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין ומוקמינן לה התם [בגיטין יג.]: בין במלוה בין בפקדון ואע"ג דאסיקנא דמילתא דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע אפי' הכי מטבע דקי"ל בהזהב (ב"מ מו.) דאין מטבע נקנה בחליפין אפ"ה אם נתנו במתנת שכיב מרע קנה מהאי טעמא **דהלואתי לפלוני: איכעיא להו דקל לאחד כו'.** אית דמוקמי לה בבריא ונא להודיענו דיני מכירה מה שייר לעצמו ולא נהירא לי דא"כ (ב) מה ענין בעיא זו בזו השמועה וגזה הפרק בהמוכר את הספינה איבעי ן

[א]**שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואף על גב דליתיה בבריא רב פפא אמר הואיל ויורש יורשה רב אחא בריה דרב איקא אמר הלואה איתא בבריא וכדרב הונא אמר רב [ב]דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה איבעיא להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר מקום פירי או לא שייר אם תמצי לומר לאחר [ג]לא הוי שיור [ד] לעצמו חוץ מפירותיו מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצי לומר דקל לאחד ופירותיו לאחר לא הוי שיור מקום פירי דקל לאחד ושייר פירותיו לפניו [ד]שייר מקום פירי מאי טעמא כל לגבי נפשיה בעין יפה משייר אמר ליה ר' אבא לרב אשי אנן אדרבי שמעון בן לקיש מתנינן לה [ה]דאמר רבי שמעון בן לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו איבעיא**

שכיב מרע שאמר כו' הלואתו לפלוני אע"ג דליתא בבריא. בקנין (ה) שאין הלוואה בעין ונהי דיכול להקנות אגב קרקע אי גרסינן מסיק מדרב פפא (לעיל דף עז: ושם) מ"מ כיון דליתא בבריא בקנין דלא מצי להקנות [בגלא] דבר אחר עם ההלואה לא חשיב איתא בבריא דהא דירת בית כמו כן יכול להקנות על ידי הבית ופירות דקל ע"י הדקל שיקנה לו הבית לדור בו כך וכך שנים והדקל לאכול פירותיו כך וכך שנים אלא בענין שיוכל להקנותו בענין זה ששכיב מרע מקנהו בדבורו יוכל בריא להקנותו בקנין חליפין או במכירה והלואה אין יכול למכור כי אינה בעין ומשני הואיל ויורש יורשה ומתנת שכיב מרע כירושה ואע"ג דיורש יורש נמי דירת הבית [ופירות דקל] היינו לפי שיורש גם הבית והדקל אי נמי במעמד שלשתן אכל מה שיוכל להקנות אגב קרקע לא חשיב ליתיה בבריא דהא דירת בית ופירות דקל יכול להקנות אגב הבית והדקל כדפרי' ותימה לי לימא ליתא בבריא בהולאה כדמוכח לקמן (דף קמט.) דשכיב מרע שהולה קנה אלא טעם דשכיב מרע מדקני בגר (ו) ונראה לי דהא לא חשיב ליתא בבריא כיון דליתא כעין שהוא בשכיב מרע אלשון מתנה וקנין והא דקאמר הואיל ויורש יורשה לא בעי למימר מטעם דליתא בבריא אלא כיון שיורש יורשה יש לו לשכיב מרע ליתן דבריו ומדבר דעל טעם זה דהואיל ויורש לא נקט ליתא בבריא הואיל ויורש יורשה ועל מעמד שלשתן נקט ליתא בבריא במעמד שלשתן כמו שכתוב בכל הספרים ובפירוש רבינו חננאל ואין נראה לאלף בין הולאת פקדון להולאת מלוה: **שכיב** מרע שאמר הלואתי לפלוני כו' ואע"ג דליתא בבריא. ומה שרגילין לכתוב הרשאה גבי מלוה פי' (עיין בפ' המוכר את הספינה (דף עז: סד"ה ר"פ) וגם שאין נראה פירוש רש"י שפירש בכתובות (דף נה: ד"ה מתנת ושם) (ו) דטעם משום דאין מטבע נקנה בחליפין וגם אין נראה עוד לפרש [ז]כפי' ה"ר חייס דליתא בבריא שיכול לאכול שטר חוב אם מכרו משא"כ בשכיב מרע כדאמר לעיל (דף קמז:) כל זה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה: **תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה.** ומה שמפרש רבינו תם שמועיל בעל כרחו של נפקד פי' לעיל בפ' המוכר את הספינה (דף פה. ד"ה ה"ג) וגם מה שמפרש שמעמד שלשתן (ח) אין בעכו"ם פירשנו בפרק שני דקדושין (דף מח.) (ט): **איבעיא** להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר מקום פירי כו'. פי' רבינו שמואל דאשיור שכיב מרע קאי דתנן במתניתין דאם שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ואין נראה לר"י דהא לקמן על משנת שייר קרקע כל שהוא הוה ליה למיבעי הך בעיא ועוד דשיעורא דשיור הוי כדי פרנסתו כדאמר בסמוך ועוד מה יש לחוש בשיור קרקע הא אפילו (ט) מטלטלין לקמן אמרינן דהוו שיור על כן נראה לר"י דאלעיל קאי ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום משום דהוי דבר אלא בא לעולם וקא מיבעיא ליה כי אמר דקל לאחד ופירותיו לאחר ושייר מקום ליומות הפירות מי אמרינן לא הוי שיור לענין שיחשבו הפירות דבר אלא בא לעולם או אמא נתן גם לבעל הפירות מקום ליומות הפירות וא"כ זכה במקום ליומות הפירות ולא הוו הפירות דבר אלא בא לעולם שהרי כבר זכה במקום הפירות שבא לעולם ואם תמצא לומר לא הוי שיור לענין מאי פי' ששייר לעצמו מי אמרינן שזה לא היה עושה שיקנה למקבל מתנה גוף הדקל ולגבי דידיה הוו הפירות דבר שבא לעולם או דלמא אפילו הכי הוו (י) דבר אלא בא לעולם אלא שייר מקום פירי אפילו לעצמו וכן תניא לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סג.) כן לוי שאמר לישראל שדה זה אני מוכר על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון אלו ופרק הא אין אדם מקנה דבר אלא בא לעולם ממש דשייך אין אדם מקנה כו' אפי' לעצמו ואע"ג דאמר לעיל דסתם מוכר אי נותן אינו דמשייר קרקע הכא בשכיב מרע אין לו לומר דשייר קרקע ולא מקום פירי אלא פירות בלבד ועוד הרי נתן כל האילן ואיך יש לנו לומר שייר מקום פירי ומסיק דלעצמו הוי שיור דמתן דלגבשיה משייר בעין יפה משייר ויש ספרים דגרסי חוץ מפירותיו מהו והיא היא היינו שנתן הדקל במתנת שכיב מרע ושייר פירותיו לעצמו: **אנן** אדרבי שמעון בן לקיש מתנינן לה כו' עד ואם תמצי לומר **לאחר לא** הוי שיור **לעצמו** מהו. ואע"ג דר"ל חייבי לעצמו מ"מ כיון דבחוץ מייבי הכא קמבעיא לו מה יאמר ריש לקיש בזה דבעל מנת פשיטא ליה ולאי דמשייר אבל בהא קא מיבעיא ליה לאחד ושייר פירותיו לעצמו מאי. מי אמרי' כל לגבי נפשיה כי משייר לעצמו בעין יפה משייר הואיל ושייר פירות בדקל מקום פירות ומתנתו מתנה או לא: אמר רבא אם תמצי לומר כו': א"ל ר' אבא. הא מילתא דרב זבוד דפשיטא לבו הא אנן בלשון

מסורת הש"ס

ג) לעיל קמד. [וש"נ], כ) לעיל סב. סד. ג) [לעיל קמד.], ד) [עי' תוס'ים גירסא אחרת בדשב"ם בזה], ה) [ויתא לפנינו אלא בחוס' גיטין יג: ד"ה במעמד].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שכיב כו' כפי' הר"ר חיים. ותמוה לי לפי' הר"ר ממלי פרק הש"ם מהך ד"ר"ל דאמר הלואתי לפלוני אלא מוכר במפורש דא"י למחול אמתי לא פריך דייתי מהא ד"ר"ל לעיל דאמר ומודה שמואל דאם נתנו במתנת שכ"מ דא"י למחול הא לענין זה ליתא בבריא למכור וליתן אלא יהא יכול למחול וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) נב' אם תמצי לומר לאחר לא הוי שיור שייר לעצמו מהו (תוק מפירותיו מהו) תפ"מ וצ"ע הוי שייר שייר לעצמו מהו אמר רבא כו' ובשב"ם גורס דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו אמ"ל לאחר לא הוי שיור חוץ מפירותיו מהו אמר רבא ד"ר נחמן אמ"ל דקל לאחד ופירותיו לאחר לא שייר מקום פירי אמ"ל שייר מקום פירי ואליבא דרב זביד דאמר אפס רבה להוציא בה ודין מוציא אלמא כיון דשייר מקום פירי אין נמי כיון דאמר מה קבעה לבעיא זו בזו השמועה וכו' קאמר דהוה בהו שיור וכו' כשנתן הדקל לראשון וכו' המחוכר בקרקע בקרקע דמי: (ג) ד"ה שייר לעצמו וכו' דלא מיתני עליה הך סוגיא דלקמן. נ"כ נראה דקשיא ליה דלפי גירסא זו גם בהסוגיא דלקמן דלקמן גרסינן ואמ"ל לאחר לא הוי שיור לעצמו מהו אמר מאי קא מיבעיא ליה הא רש לקים מייבי בלעצמו וכמו שהקשו התוספות ומה שהילו דקא מיבעיא ליה מה יאמר ר"ל בחוץ כו' לא נתיישב לרשב"ם דא"כ אמאלא דר"ל ה"ל לקבוע בעיא זו דמה יאמר ר"ל בחוץ בלאו בעיא [קמייתא] ולכך נ"ל עיקר דברבי' חוץ מפירותיו מהו להשאל גם הך בעיא מייבי בלאמרינ אלא דקמייתא מייבי בלאו ליצנא ימיה ובתריתא [בלשון ימיה וכן לקמן] בכה"ג דתרתי קא מיבעיא ליה בבית לאחד ודיוטא לאחר תדא בלאו ליצנא ימיה ואחריני בלשון ימיה: (ד) **בא"ד** דומיא דרב זביד יר"ל והכי פירוש לשון: (ה) תוס' ד"ה שכיב מרע וכו' בגרא בקנין כיון שאין הלואה וכו' בדבר פפא מ"מ כיון דליתא בבריא בקנין גרידא דלא מצי להקנות אלא ע"י דבר אחר: (ו) **בא"ד** מדקני בגר ראין נראה להלק בין הודאת פקדון להודאת מלוה ונראה לי דהא לא חשיב וכו' כיון דליתיה בענין שהוא בשכיב מרע וכו' דהואיל ויורש יורשה לא נקט וכו' ובפי' ר"מ הס"ד: (ז) ד"ה שכיב מרע וכו' דהטעם משום וכו' דליתא בבריא מפני שיכול: (ח) ד"ה מתנת וכו' שמעמד שלשתן אינו בעכו"ם: (ט) ד"ה איבעיא וכו' אפילו במטלטלין אמרינן לקמן דהוו שיור: (י) **בא"ד** אפילו הכי הוי הפירות דבר אלא וכו' אפי' לעצמו והכי משמע לעיל בפרק המוכר את הבית דתניא בן לוי וכו' שדה זו הבית:

מוסף רש"י

במעמד שלשתן. אמר לו בן (קדושין מח.) נפקד ומפקיד ומקבל מתנה (לעיל קמד.). קנה. כך מקנו חכמים לפי שהדבר תדיר הוא בין הבריות ולא הזקיקו חכמים להקנות בקנין וכעדים (לעיל קמד.). שדיוטא העליונה שלו. הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן דמתניתין דאינו מוכר עם הבית, ואנא זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר, כדקתני מתני' ולא את הגג כו', ולא היה לריך להתנות, הלכך דיוטא העליונה שלו דאלאחת זיזין כנגד רשות של לוקח (לעיל סג.).

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ש מהלכות זכייה ומתנה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנב סעיף כ:

עה ב מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סימן רט סעיף ז וסעיף ט:

עו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

רבינו גרשום

שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני. כלומר חוב שחייב לי פלוני תהא של פלוני הרי הוא שלו וקנה לאלתר: אע"ג דליתא בבריא. דבריא שאמר כן לא קנה כו' אלא במעמד שלשתן: אמר רב פפא לעולם מילתא דליתא בבריא ליתא נמי בשכיב מרע. והכא כשאמר הלואתי לפלוני טעמא מאי קנה הואיל ויורש שלו יורשה לאלתר בלא אמירה אם לא נתנה לזה הואיל וכל כך היא בחזקתו הלואתו שיורש שלו יורשה אע"ג דהיא ברשות לזה משום הכי יש לו כח לומר הלואתי לפלוני וקנה אבל בבריא ליתא דאין יורשה אלא לאחר מיתה: רב אחא בריה דרב איקא אמר. הא מילתא דשכיב מרע דאמר הלואתי לפלוני איתא בבריא ענין הלואה כרב הונא וכו' קנה. אלמא דאיתא בבריא: איבעיא לן. הא מילתא פשיטא לן שכיב מרע שכתב כל נכסיו ושייר קרקע כל שהוא אף על גב דעמד מתנתו מתנה דסמיך נפשיה על ההוא קרקע וגמר ומקנה. אבל הא קמיבעיא לן דקל נתן לאחד ופירותיו לאחר מי אמרינן להיכא דנתן דקל לזה ושייר הפירו' ואמר חנו לאידך הפירות מי אמרי' הואיל שכשנתן הדקל שייר הפירות וקנה ראשון דבההוא שיור דשייר הפירות סמכה דעתיה ה) דאין חוזר ועמד שיחזור על הפירות שנתן לאחרון דבההוא שעתא שנתן הואיל דלא שייר לו הפירות ומש"ה מתנתו שנתן לראשון מתנה מעליא היא. או דלמא הואיל דלא שייר בגוף הדקל לא הוי שיור ואין מתנתו מתנה ואם עמד חוזר בעל המתנה אפי' בדקל שנתן לראשון: אם תמצי לומר לא הוי שיור. הואיל דלא שייר בגוף הדקל ואמי' ראשון לא קנה. הא קא מיבעיי לי אם אמר דקל לפלוני חוץ מפירותיו מהו. מי אמרינן אע"ג דאי אמר בסתמא דקל זה לפלוני לא קא יהיב ליה פירי והשתא דקאמר חוץ מפירותיו לטפויי מלתא קא אתי ובדקל גופיה קא משייר מקום הפירות ומתנה שנתן לראשון מתנה מעליא היא הואיל ששייר בגוף הדקל. או דלמא לא שנא דאין זה שיור ואין מתנתו מתנה: חוץ מפירותיו ודאי הוה שיורו שיור ומתנתו מתנה אליבא דרב זביד דאמר בפרק המוכר את הבית אמר ריש לקיש זאת אומרת המוכר בית לחבירו על מנת שדיוטא העליונה שלו שייר לעצמו דיוטא העליונה. אמר רב זביד למאי הלכתא דאע"ג דלא אמר הכי על מנת לא מכר את הדיוטא משום דלא שייכא כלל לבית ואמאי אמר חוץ לטפויי מלתא קאתי שאם רצה להוציא בה בחצר (זיזין) שמכר לו עם הבית דזיזין וגזוזטרא לדיוטא שלו יוציא. הכי נמי להיכא דקאמר דקל זה לפלוני ודאי לא קנה פירות דבסתמא לא קנה ולא נתנו לו אלא לקצרן ממנו נופין יבשין וכיון דהוסיף ואמר חוץ מפירותיו ודאי לטפויי מלתא קאתי דבגוף דקל שיורי שייר ומתנתו מתנה. ל"א איבעיא להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר לעצמו מקום פירי בגוף הדקל ומתנתו מתנה (שיור) או לא. אם תמצא לומר לא שייר ואין מתנתו מתנה הואיל דלא שייר בגוף הדקל משום דנותן בעין יפה נותן. הא קא מיבעיי לי נתן דקל

לאחד ושייר פירותיו לעצמו מאי. מי אמרי' כל לגבי נפשיה כי משייר לעצמו בעין יפה משייר הואיל ושייר פירות בדקל מקום פירות ומתנתו מתנה או לא: אמר רבא אם תמצי לומר כו': א"ל ר' אבא. הא מילתא דרב זביד דפשיטא לבו הא אנן בלשון

ה) נראה דל"ל דאי יחזור ויעמוד שיחזור וכו'. כ) ל"ל דבהיא שעתא שנתן הדקל הא שייר לו הפירות וכו'.